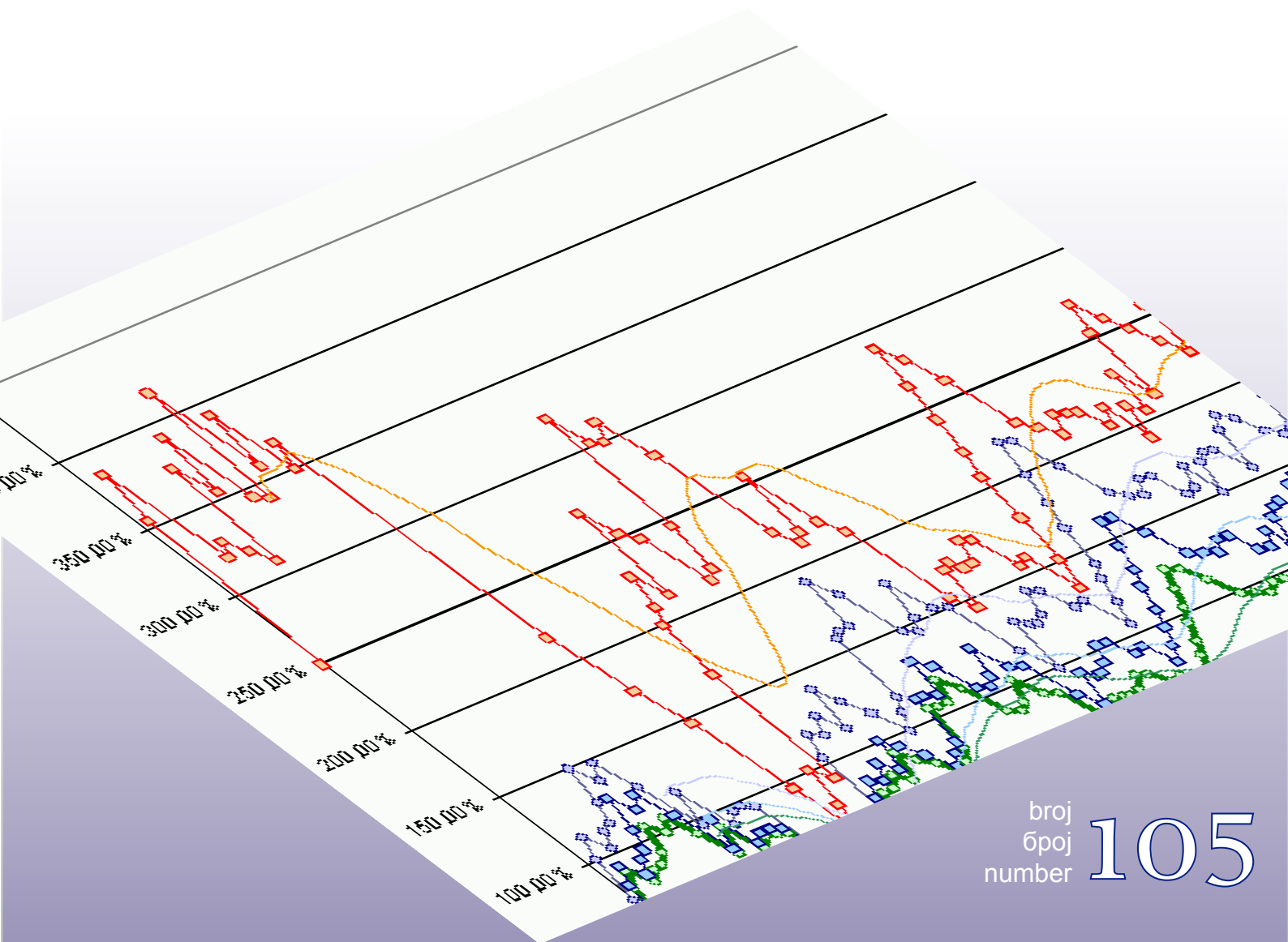

Macroeconomic Unit of the Governing Board of the Indirect Tax Authority

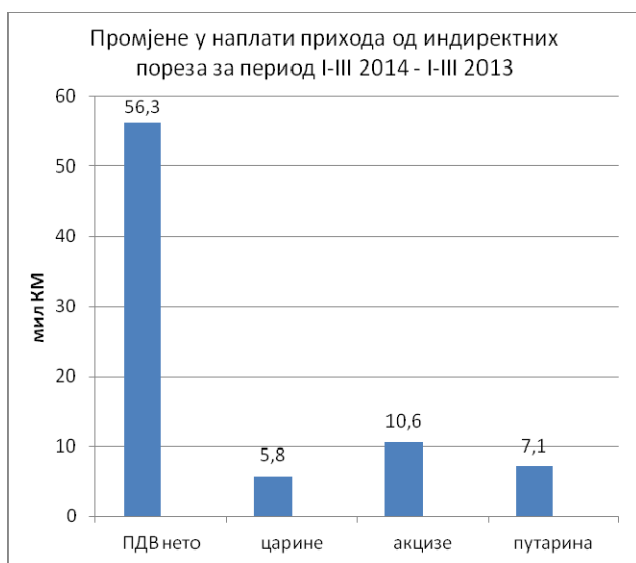
Oma Bilten

broj
број
number **105**

Уз овај број

Иако је почетак године био обиљежен мањом наплатом од 2% у односу на јануар 2013. већ у фебруару забиљежено је снажно повећање наплате индиректних пореза, које је не само анулирало дефицит из јануара, већ је донијело и раст од чак 62 мил КМ. Наплата у марту представља наставак позитивних трендова из фебруара. Према прелиминарном извјештају УИО по врстама прихода у марту 2014. наплаћено је, по одбитку поврата, 367,5 мил КМ или 4% више него у истом мјесецу 2013.. На нивоу квартала наплаћено је нето прихода у висини од 1,146 млрд КМ, што је за 7% више него у истом кварталу 2013.г. Снажан раст је забиљежен код свих главних група прихода (Графикон 1).

Графикон 1

Графикон 2

Раст прихода од царине на нивоу првог квартала је износио 12,7%, ПДВ-а 8,3%, а акциза 3,9%. Позитиван заокрет у наплати прихода у првом кварталу 2014. одразио се и на трендове кумулативне наплате индиректних пореза (Графикон 2). Разлози за наведена кретања могу се наћи у расту економије и повећању ефикасности наплате (наплата старих дугова и др.). Повећање наплате прихода од пореза не може се анализирати изоловано без сагледавања корелације пореског оптерећења и кретања основице. У овом броју билтена анализирамо концепт имплицитних пореских стопа (ITR) и факторе који детерминирају кретање ITR на потрошњу у БиХ.

др Динка Антић
шеф Одјељења

Садржај:

Ефективно пореско оптерећење потрошње	2
Прелиминарни консолидовани извјештај: ЈР, Институције БиХ, ентитети	14

техничка обрада : Сулејман Хасановић, ИТ сарадник
лектор : Дарија Комленовић, проф. англистике

Ефективно пореско оптерећење потрошње

(Припремила: Александра Регоје)

Увод

Висина и структура пореског оптерећења неке земље у поређењу са другим је од великог значаја како за фискалне власти, тако и за пореске обвезнике и инвеститоре. Удјели одређених пореза у укупним пореским приходима или у бруто друштвеном производу (БДП) дају значајне информације о пореском оптерећењу у привреди, али се ови показатељи могу различито интерпретирати. Тако, нпр. високо учешће пореза на радну снагу у БДП-у може потицати од високих стопа пореза на доходак или социјалних доприноса, али, са друге стране, може бити узроковано и високом стопом запослености у некој земљи. Стога се користи посебан индикатор, тзв. имплицитна пореска стопа (енг. *implicit tax rate* или скраћено ITR) која мјери ефективно пореско оптерећење.

Овај чланак представља наставак анализе пореског оптерећења потрошње објављене у октобру 2011. године (Билтен бр.75).

Представљена је динамика и структура ефективног пореског оптерећења потрошње у ЕУ, а дато је и поређење истог са БиХ.

Имплицитна пореска стопа омогућује праћење пореског оптерећења током времена (такозвано „пребацавање“ пореског оптерећења са једне економске активности на другу) као и међународно поређење пореских карактеристика. Израчунава се стављањем у однос одређене врсте прихода са одговарајућом пореском основицом. Може се одредити за сваку врсту пореске категорије: потрошњу, рад и капитал. На висину имплицитне пореске стопе, поред стопа опорезивања, утичу обим изузећа, одбитака, сиве економије и сл. Уколико висина ITR не би варијирала током привредног циклуса, то би указивало на савршено пропорционалну везу прихода и пореске основице. Ипак, у стварности се ITR мијења током циклуса, те најчешће показује да су промјене у наплати пореза израженије од промјена одговарајуће пореске основице.

Дефиниција имплицитне пореске стопе на потрошњу

Према методологији ЕУ имплицитна пореска стопа на потрошњу дефинише се омјером свих пореза на потрошњу и издатака домаћинстава на крајњу потрошњу (домаћи концепт)¹.

$$ITR_c = \frac{\text{Порези на потрошњу}}{\text{Издаци домаћинстава на крајњу потрошњу (Једнакост 1)}}$$

Порези на потрошњу дефинишу се као намети на трансакције између произвођача и крајњих потрошача и на добра крајње потрошње. Према класификацији ЕСА порези на потрошњу обухватају ставке како је приказано у табели 1.

¹ Више о методологији у годишњим публикацијама „Taxation trends in the European Union“.

Бања Лука: Бана Лазаревића, 78 000 Бања Лука, Тел/факс: +387 51 335 350, Е-mail: oma@uino.gov.ba
Сарајево: Ђоке Мазалића 5, 71 000 Сарајево, Тел:+387 33 279 553, Fax:+387 33 279 625, Web: www.oma.uino.gov.ba

Табела 1- Порези на потрошњу према ESA 95 класификацији

D.211	Порез на додату вриједност
D.212	Царине и порези на увоз, искључујући ПДВ
D.214	Порези на производе, искључујући ПДВ и царине
<u>изузев</u> D.214b	<i>Пореске маркице²</i>
D.214c	Порез на финансијске и капиталне трансакције
D.214k	Извозне дажбине и новчане компензације за извоз
Са кода D.29	Остали порези на производњу
D.29d	Порези на међународне трансакције
D.29f	Порези на загађивање животне средине
D.29g	Паушалне накнаде у ПДВ систему
Са кода D.59	Остали текући порези
D.59b	Главарина
D.59c	Порез на потрошњу
D.59d	Плаћања домаћинства за дозволе

Извор: European Commission, Taxation trends in the European Union, 2013 edition, p.272

Видимо да порези на потрошњу обухватају највећи дио индиректних пореза (D2), али не све врсте. Такође обухватају неке од ставки са линије D59 које припадају директним порезима, обзиром да се односе на расходе домаћинства за прибављање одређених добара или услуга.

У једнакости 1, називник ITR на потрошњу обухвата укупне издатаке домаћинства за крајњу потрошњу одређене економске територије (*P31_S14dom*), што не одговара законској пореској основици.

ITR на потрошњу у ЕУ

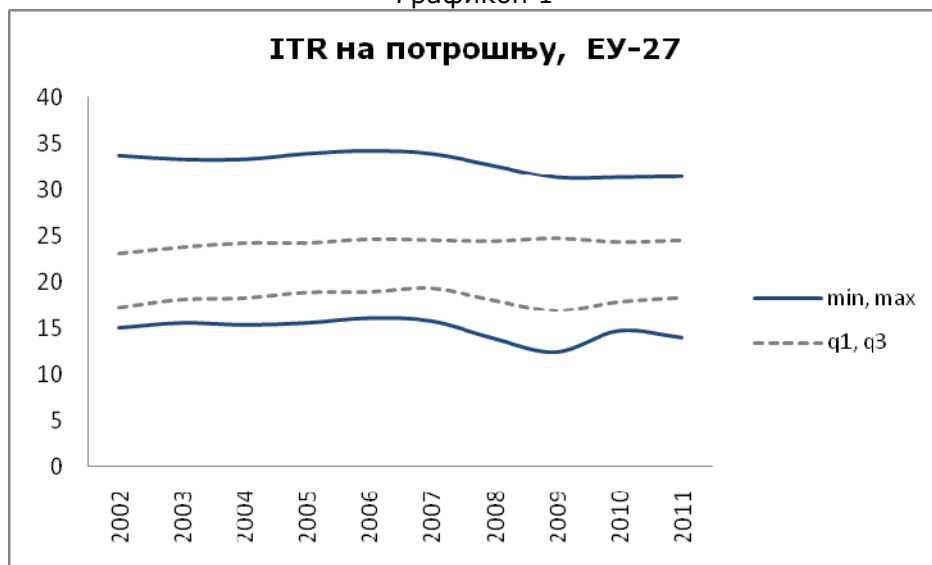
Упркос високом степену хармонизације индиректних пореза у Европској унији, значајне су разлике у висинама ефективног опорезивања потрошње у појединим чланицама. Према подацима Еуростат-а, ITR на потрошњу је у 2011. години варијала између 14% (Шпанија) и 31,4% (Данска). Према истом извору, распон је највећи био у 2009. години (чак 18,8 п.п.), када је ITR на потрошњу у Шпанији износила свега 12,5%, прије раста ПДВ стопе са 16% на 18% (од 1. јула 2010. године). У 2013. години је у Шпанији ПДВ стопа поново повећана, и то на 21%. Са друге стране, висок ITR на потрошњу у Данској приписује се ПДВ стопи од 25% и непостојању снижених стопа. Иако је ITR на потрошњу у Данској опала за чак 2,8 п.п. у поређењу са 2006. годином, у 2011. години још увијек остаје највиша у Европској унији.

Са друге стране, распон варијације средишњих 50% показатеља³ ITR на потрошњу у ЕУ је знатно нижи (графикон 1). У 2011. години је износио 6,2 п.п.

² Eng. *stamp taxes* – врста дажбине која се наплаћује на одређене документе. Обично се наплаћује приликом преноса власништва.

³ Интерквartil

Графикон 1

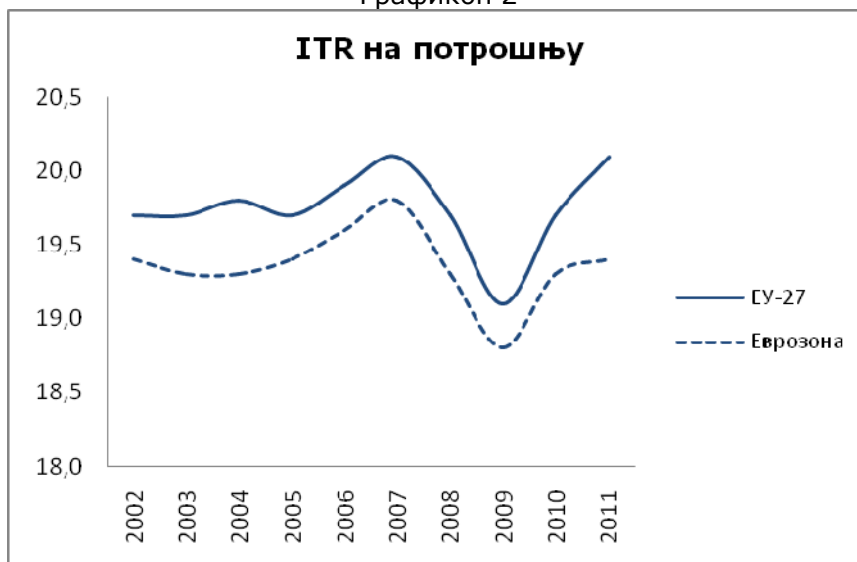

Извор: Eurostat database, фебруар 2013

Графикон 2. приказује кретање ITR на потрошњу у ЕУ 27 и Еврозони. Примјетан је значајан пад овог индикатора у периоду кризе 2008-2009. То се углавном објашњава растом пореске евазије у мање повољним економским приликама, као и промјеном структуре потрошње у корист основних добара, која су у већини случајева опорезована по нижим или нултим стопама.

Након пада у 2008. и 2009. години, услиједио је тренд раста ITR на потрошњу. У Еврозони је ITR на потрошњу у 2011. години био већи за 0,6 п.п. него у 2009. години, док је у ЕУ-27 раст у поменутом периоду износио чак 1 п.п.

Графикон 2

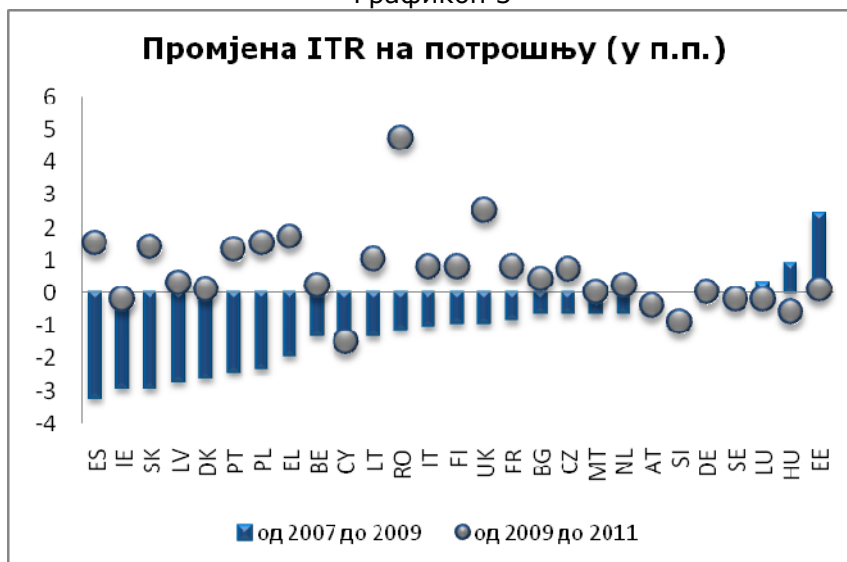

Извор: Eurostat database, фебруар 2013

Из графикана 3. се види да су скоро све чланице које су забијежиле пад ITR на потрошњу у периоду од 2007 до 2009, оствариле раст овог показатеља у наредне двије године. Највећи

раст у периоду 2009-2011 забиљежен је код Румуније (чак 4,7 п.п.), а затим слиједе Велика Британија (2,5 п.п.), Грчка (1,7 п.п.) те Шпанија и Пољска (1,5 п.п.).

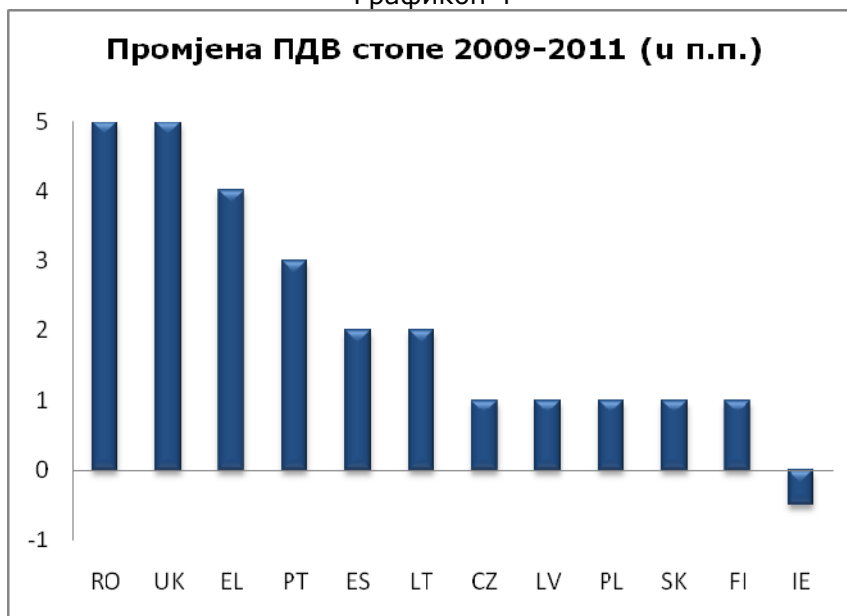
Графикон 3

Извор: Eurostat database, фебруар 2013

Ако посматрамо горе поменуте земље са највећим растом ITR на потрошњу видјећемо да су код њих повећане стандардне ПДВ стопе. Тако је у Румунији и Великој Британији у 2011. години ПДВ стопа била већа за 5 п.п. него у 2009. години, а стопе су повећане и у остале три поменуте земље (Графикон 4)

Графикон 4

Извор: EC, Taxation trends in the European Union, 2013 edition

И уопште, раст ITR на потрошњу у 2010. и 2011. години се у бројним чланицама највећим дијелом приписује расту стандардних ПДВ стопа као одговор на смањење прихода у вријеме економске кризе. У односу на 2008. годину, просјечна стандардна ПДВ стопа у ЕУ-27 порасла је за 1,3 п.п. у 2011. години, а чак за 1,9 п.п. у 2013. години. Подаци о ITR на потрошњу за 2012. и 2013. години нису доступни у вријеме израде овог прилога, али је, судећи по наставку раста ПДВ стопа у тим годинама (графикон 5), могуће очекивати наставак и њиховог тренда раста.

Графикон 5

Извор: ЕС, Taxation trends in the European Union, 2013 edition

Порези на потрошњу у БиХ

У пореском систему Босне и Херцеговине порези на потрошњу обухватају све индиректне порезе, односно ПДВ, акцизе, царине и путарину.

Протеклих десет година обиљежиле су значајне флукуације у наплати пореза на потрошњу у БиХ. Увођење ПДВ-а 2006. године донијело је огроман раст прихода. Након тога, као и бројне земље, Босна и Херцеговина се у 2008. и 2009. години суочила са падом прихода од пореза на потрошњу. У периоду 2010-2013. године није било значајнијих турбуленција, а нето приходи су се кретали између 4,8 и 5 млрд КМ.

Ако желимо анализирати динамику прихода од пореза на потрошњу у посљедњих десет година потребно је сагледати не само економске услове, него и бројне пореске реформе које су се имплементирале у овом периоду.

ITR на потрошњу у БиХ

Прво ћемо посматрати динамику четири основне групе пореза на потрошњу, те ћемо на крају сагледати како се кретало укупно ефективно оптерећење потрошње у БиХ. Порези на потрошњу могу се класификовати у сљедеће категорије:

1. ПДВ,
2. енергија,
3. дуван и алкохол, и
4. остало.

У складу са наведеном класификацијом дефинисане су и одговарајуће компоненте ITR на потрошњу. На основу овог приступа може се увидјети колико одређена компонента пореза на потрошњу има удјела у ITR. При израчуна свих компоненти користи се јединствени називник, а то је вриједност приватне потрошње.⁴ Стога треба водити рачуна приликом интерпретације појединих компоненти имплицитне пореске стопе, обзиром да, изузев у случају ПДВ компоненте, стварна пореска основица чини само мали дио називника. Тако, на примјер, високо учешће компоненте енергије ITR на потрошњу не мора значити високе акцизне стопе, него се може односити и на релативно већу потрошњу енергије у некој земљи.

Значајно је напоменути да су приходи који улазе у калкулацију ITR на потрошњу исказани на готовинској основи. Након увођења ПДВ-а и преласка надлежности за прикупљање свих врста индиректних пореза на ниво БиХ, на рачуне пореских управа ентитета прикупљени су значајни износи заосталих обавеза индиректних пореза. Обзиром да није доступна структура тих прихода (порез на промет, акцизе..), исти нису узети у обзир при израчуна појединих компоненти ITR на потрошњу, него само при израчуна сумарног показатеља.

ПДВ/ПП компонента ITR на потрошњу

ПДВ компонента ITR на потрошњу рачуна се омјером прихода од ПДВ-а и издатака на приватну потрошњу⁵. У нашем случају, тек у трећој години посматраног десетогодишњег периода (2004-2013) дошло је до увођења ПДВ-а и укидања дотадашњег система пореза на промет. То има за посљедицу структурални прекид у серијама података који отежава израду компаративних извјештаја. Стога је, за потребе овог рада, ова компонента названа „ПДВ/ПП“, а у израчун укључује приходе од пореза на промет у периоду 2004-2005, а касније приходе од ПДВ-а и заостале обавезе пореза на промет уплаћене на Јединствени рачун Управе за индиректно опорезивање (УИО). Како је већ наглашено, не укључује заостале уплате пореза на промет наплаћене на рачуне пореских управа ентитета / БД у периоду након 2006. године, па израчунате показатеље треба узети са резервом, посебно у првим годинама након увођења ПДВ-а када су ове уплате биле најзначајније.

ПДВ компонента има огромно учешће у структури ITR на потрошњу, не само у БиХ него и у ЕУ. У Босни и Херцеговини је у посљедњих десет година ПДВ/ПП компонента увијек била виша од свих осталих компоненти ITR на потрошњу заједно, а забиљежен је и тренд раста овог учешћа. Тако је 2004. године ПДВ/ПП компонента имала учешће од 53%, а процјена учешћа за 2013. годину износи чак 63,7%. Према пројекцијама прихода од индиректних пореза (ОМА) и потрошње (Дирекција за економско планирање - ДЕП) из новембра 2013 и у наредном трогодишњем периоду очекује се наставак тренда раста овог учешћа (чак 64,3% у 2016. години). Раст учешћа ПДВ/ПП компоненте забиљежен је не само због раста овог

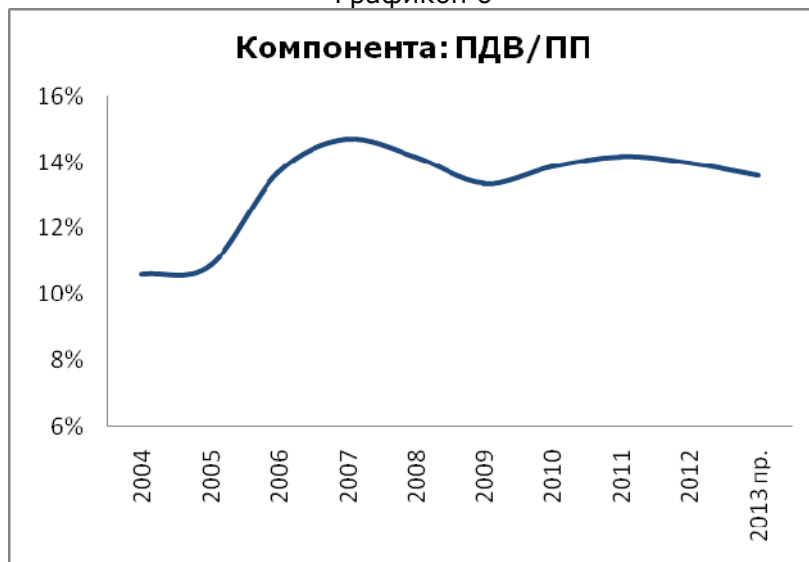
⁴ Званични подаци Агенције за статистику за потрошњу у 2013. години нису били доступни у вријеме израде овог прилога, па су кориштене пројекције (ДЕП, новембар 2013). Стога сви израчунати показатељи ITR за 2013. годину представљају пројектоване вриједности.

⁵ У израчуна за БиХ укључује издатке за крајњу потрошњу домаћинстава и NPISH

Бања Лука: Бана Лазаревића, 78 000 Бања Лука, Тел/факс: +387 51 335 350, Е-mail: oma@uino.gov.ba
Сарајево: Ђоке Мазалића 5, 71 000 Сарајево, Тел:+387 33 279 553, Fax:+387 33 279 625, Web: www.oma.uino.gov.ba

показатеља у посматраном периоду (око 3 п.п.), него и захваљујући снажном паду компоненте „Остало“ ITR на потрошњу.

Графикон 6

Извор: калкулација аутора⁶

Како је већ напоменуто, на почетку посматраног десетогодишњег периода десиле су се бројне реформе законодавства које су утицале на ПДВ/ПП компоненту ITR на потрошњу. Од 2005. године у примјени је јединствени Закон о порезу на промет производа и услуга који је замијенио ентитетске законе и закон Брчко Дистрикта (БД) који су до тада регулисали ову област. УИО је 2005. године постала надлежна за прикупљање пореза на промет на акцизне производе и пореза на промет на увоз добара за крајњу потрошњу, док су пореске управе ентитета и БД прикупљале остале категорије пореза на промет. Овај закон био је на снази свега годину дана, јер је одмах на почетку слједеће године порез на промет замијењен порезом на додату вриједност (ПДВ). Увођење пореза на додату вриједност 2006. године је донијело је велики „скок“ ПДВ компоненте ITR на потрошњу, а снажан тренд раста је настављен и у наредној години. У 2008. и 2009. години дошло је до пада овог показатеља. Поред степена ефикасности наплате у неповољним финансијским условима, када је већа вјероватноћа пореских превара, треба имати на уму да је на пад овог показатеља у том периоду имала значајан утицај неповољна динамика прихода од царина (које улазе у основицу за обрачун ПДВ-а), а о чему ће бити више ријечи у наставку. Затим поново слиједи двије године раста (2010 и 2011), па двије пада (2012 и 2013) овог показатеља, али се не ради о значајнијим турбуленцијама (између -0,4 до +0,5 п.п. на годишњем нивоу) као у претходном периоду.

Компонента енергије ITR на потрошњу

У Европској унији се компонента енергије ITR на потрошњу (која се углавном састоји од акциза на гориво за моторна возила) обично креће између два и пет процентних поена, (Европска комисија, подаци за 2009. годину).⁷ У БиХ се у овај показатељ креће између 3% и

⁶ Извор података за све компоненте и укупну ITR на потрошњу: за податке о приходима - ОМА база података; за податке за потрошњу од 2004 до 2012 - Агенција за статистику БиХ; за пројекције потрошње за 2013 - ДЕП (новембар 2013)

⁷ European Commission, Taxation trends in the European Union, 2011 edition

Бања Лука: Бана Лазаревића, 78 000 Бања Лука, Тел/факс: +387 51 335 350, Е-mail: oma@uio.gov.ba
Сарајево: Ђоке Мазалића 5, 71 000 Сарајево, Тел:+387 33 279 553, Fax:+387 33 279 625, Web: www.oma.uio.gov.ba

4%. У израчуну овог показатеља за БиХ укључени су приходи од акциза на нафту и нафтне деривате и приходи од путарине (графикон 7).

Графикон 7

Извор: калкулација аутора

Кретање компоненте енергије ITR на потрошњу на почетку посматраног десетогодишњег периода је добар примјер колико треба бити обазрив приликом интерпретације ових показатеља. На први поглед на графикон 7 можемо помислити да је у периоду 2005. до 2008. године дошло до пада прихода који припадају овој компоненти, али су они биљежили стабилне стопе раста! Ипак, оне нису пратиле снажне стопе раста приватне потрошње у том периоду (између сса 7% и 13%), те је компонента енергије опала и то са 3,8% у 2004. години на 2,9% у 2008. години.

Нови Закон о акцизама ступио је на снагу 1.7.2009. године и, између осталих, донио значајне ефекте на приходе од путарине. Због тих ефеката су у 2009. и 2010. години забиљежене снажне стопе раста прихода који припадају компоненти енергије ITR на потрошњу од 7% и 10,5% респективно. Због пада приватне потрошње у 2009. години и њеног скромног раста у 2010. години, забиљежен је велики раст компоненте енергије ITR на потрошњу у овом периоду.

У периоду 2011-2012. године забиљежен је пад прихода из ове категорије, док су у 2013. години задржани око нивоа претходне године. Пад прихода из 2011-2012 се највећим дијелом се приписује промјенама структуре потрошње деривата у корист дизела, те повећаној потрошњи лож-уља. Диференцирано опорезивање деривата, које подразумијева поврат акцизе на лож-уље у одређеним случајевима, те ослобађање плаћања путарине за руднике, термоелектране и жељезнице, довели су до смањења наплате прихода од акциза на деривате, али и прихода од путарине. Са друге стране, приватна потрошња је расла у периоду 2011-2013, те је у наведеном периоду поново забиљежен тренд пада компоненте енергије ITR на потрошњу.

Компонента дувана и алкохола ITR на потрошњу

Због ниске еластичности потрошње алкохола и цигарета, њихов удио у крајњој потрошњи је нижи код земаља са већим дохотком по становнику. Тако су најнижи доприноси од опорезивања ове врсте потрошње управо код „старих“ ЕУ чланица. Као и у случају компоненте енергије, висока компонента алкохола и дувана ITR на потрошњу не мора увијек

Бања Лука: Бана Лазаревића, 78 000 Бања Лука, Тел/факс: +387 51 335 350, E-mail: oma@uino.gov.ba
 Сарајево: Ђоке Мазалића 5, 71 000 Сарајево, Тел:+387 33 279 553, Fax:+387 33 279 625, Web: www.oma.uino.gov.ba

значити високе стопе опорезивања. Компонента алкохола и дувана ITR на потрошњу у ЕУ у просјеку износи 2,1%.⁸

Графикон 8

Извор: калкулација аутора

У БиХ је компонента дувана и алкохола ITR на потрошњу у протеклих десет година порасла за око 1,8 процентних поена (графикон 8). Приходи који припадају овој категорији су се више него утростручили, и то захваљујући оним који се односе на дуван. Приходи од акциза на дуван су скоро четири пута виши него на почетку посматраног десетогодишњег периода⁹, док су приходи од акциза на алкохол и пиво око истог нивоа.

Разлоге оволиког раста акциза на дуван проналазимо у бројним пореским реформама у овој области које су имплементирани у посматраном периоду. Од 2005. године је у примјени јединствени је Закон о акцизама на нивоу БиХ, који је замијенио ентитетске/БД прописе. Донио је веће стопе акциза на дуван (49% на пореску основицу без пореза на промет и касније ПДВ-а), а надлежност за прикупљање ових прихода прешла је на УИО. Од половине 2009. на снази је нови Закон о акцизама, који је поново донио измјене стопа. Нова *ad valorem* стопа промијењена је на 42%, али се иста обрачунава на пореску основицу са ПДВ-ом, те приближно одговара стопи која се раније примјењивала. У циљу хармонизације са стандардима ЕУ уведена је специфична акциза од 0,15 КМ по паковању цигарета, која се од 2009. године сваке наредне повећавала за тај исти износ, те је у 2013. години износила 0,75 КМ по паковању цигарета.

Упркос високим стопама раста приватне потрошње у периоду од 2005. до 2007. године дошло је до пораста компоненте дувана и алкохола ITR на потрошњу, због снажног раста прихода од акциза на дуван, а који је посебно био изражен у 2005. години. И 2008. године су расли приходи који припадају овој компоненти, али они нису пратили раст приватне потрошње, па је дошло до пада ове компоненте ITR на потрошњу. Са измјенама Закона о акцизама, од 2009. године наступа тренд раста компоненте дувана и алкохола ITR на потрошњу, све до 2013. године када је забиљежен пад прихода од акциза на дуван.¹⁰

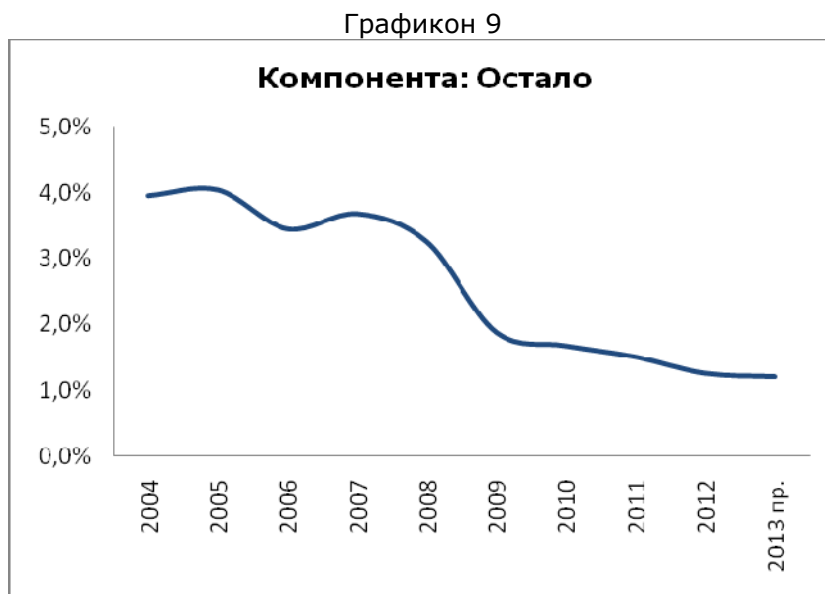
⁸ Ibid.

⁹ Раст 276% у 2013. у односу на 2004. годину (или 3,8 пута)

¹⁰ Више о политици и приходима од акциза на дуван у Билтену бр. 104

Компонента „остало“ ITR на потрошњу

Ова компонента варира у Европској унији не само по висини, него и по структури прихода укљученим у израчун. У калкулацију компоненте „остало“ за БиХ укључени су приходи од царина, акцизе на кафу и безалкохолна пића, те неусклађени приходи на Јединственом рачуну УИО.

Извор: калкулација аутора

Средином 2008. године је дошло до почетка примјене одредби Споразума о стабилизацији и придруживању са ЕУ које подразумевају постепену либерализацију увоза поријеклом из ЕУ. Наредне, 2009. године су се приходи од царина скоро преполовили (пад нето прихода од 47,2%), а негативни тренд ових прихода је настављен све до 2013. године, када је и завршена посљедња фаза прелазног периода укидања царинских тарифа. Обзиром да приходи од царина имају огромно учешће у категорији прихода који улазе у израчун компоненте „остало“ ITR на потрошњу, нијихова динамика је највећим дијелом и одредила кретање наведене компоненте. Са скоро 4% у 2004. години, компонента „остало“ је опала испод 2% у 2009. години, те на свега 1,2% у 2013.

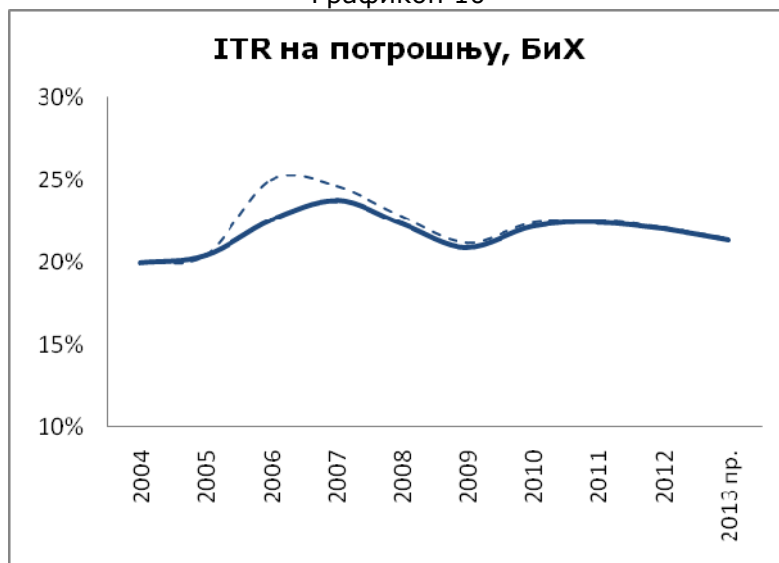
Укупна ITR на потрошњу у БиХ

На графикону бр. 10 приказана је динамика ITR на потрошњу у Босни и Херцеговини у протеклих десет година. Испрекидана линија на графикону у израчун укључује и уплате заосталих обавеза од индиректних пореза наплаћене на рачуне пореских управа ентитета и БД након увођења ПДВ-а.¹¹

¹¹ Израчунате показатеље са уплатама заосталих обавеза треба узети са резервом обзиром да нису доступни подаци за све нивое власти у свим годинама посматраног периода

Бања Лука: Бана Лазаревића, 78 000 Бања Лука, Тел/факс: +387 51 335 350, Е-mail: oma@uio.gov.ba
Сарајево: Ђоке Мазалића 5, 71 000 Сарајево, Тел:+387 33 279 553, Fax:+387 33 279 625, Web: www.oma.uio.gov.ba

Графикон 10

Извор: калкулација аутора

Постоје бројни фактори који доводе до промјене показатеља ITR на потрошњу из године у годину. У Босни и Херцеговини су се у протеклих десет година више пута смјењивали трендови раста и пада ефективног оптерећења потрошње. Како смо видјели из анализе по категоријама пореза на потрошњу, основни разлози промјена појединих компоненти и укупне ITR на потрошњу у протеклом периоду леже у промјенама економске активности и измјенама законодавства, али и ефикасности убирања прихода. Од 1.1.2005. године УИО је надлежна за прикупљање царина и царинских дажбина, акциза, пореза на промет акцизних производа и на увоз добара за крајњу потрошњу и путарине. Године 2006. уведен је ПДВ а касније је дошло и до бројних других реформи у оквиру законодавства пореза на потрошњу, од којих су највеће ефекте на приходе имале измјене стопа путарине и акциза на дуван као и либерализација трговине са Европском унијом.

У табели бр. 2 приказани су смјерови годишњих промјена компоненти ITR на потрошњу (↑ - раст, ↓-пад), те укупне ITR на потрошњу (са и без уплата заосталих обавеза након 2006. године).

Табела 2. Годишње промјене ITR на потрошњу

Компонента	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
ПДВ/ПП	↑	↑	↑	↓	↓	↑	↑	↓	↓
Енергија	↓	↓	↓	↓	↑	↑	↓	↓	↓
Дуван и алкохол	↑	↑	↑	↓	↑	↑	↑	↑	↓
Остало	↑	↓	↑	↓	↓	↓	↓	↓	↓
Укупно без заост.	↑	↑	↑	↓	↓	↑	↑	↓	↓
Укупно са заост.	↑	↑	↓	↓	↓	↑	↑	↓	↓

Поређење ITR на потрошњу: БиХ vs ЕУ

Прије свега треба напоменути да се категорија пореза на потрошњу у БиХ разликује од обухвата ове врсте прихода у Европској унији, о чему треба водити рачуна приликом компарације података.

Ако упоредимо динамику показатеља ITR на потрошњу за БиХ са одговарајућим показатељима за Европску унију (графикон 1) видјећемо да се ефективно оптерећење потрошње у БиХ протеклих година углавном кретало унутар распона средишњих 50% показатеља чланица Европске уније. Промјене ITR на потрошњу имале су исти смјер у БиХ као просјек ЕУ чланица у периоду 2008-2009 (↓) и 2010-2011 (↑). Мада је и у БиХ дошло до раста ПДВ компоненте ITR на потрошњу у периоду 2010-2011, за разлику од већине чланица ЕУ, раст укупне ITR на потрошњу у нашој земљи није узрокован повећањем ПДВ стопе, већ ефектима мјера имплементираних у оквиру других категорија прихода.

Литература и извори података:

1. Eurostat database
2. European Commission, *Taxation trends in the European Union, 2011 edition*
3. European Commission, *Taxation trends in the European Union, 2013 edition*
4. De Laet, Jean-Pierre & Wöhlbier, Florian, 2008. "Tax burden by economic function, A comparison for the EU Member States"
5. Агенција за статистику БиХ
6. Дирекција за економско планирање БиХ
7. ОМА база података

Консолидовани извјештаји

(припремила: Александра Регоје)

Табела 1. (Консолидовани извјештај: ЈР, Институције БиХ, ентитети)

Прелиминарни консолидовани извјештај укључује:

- приходе од индиректних пореза које прикупља Управа за индиректно опорезивање на Јединствени рачун,
- трансфере са Јединственог рачуна УИО,
- приходе и расходе буџета институција Босне и Херцеговине,
- приходе и расходе буџета Федерације БиХ,
- приходе и расходе буџета Републике Српске*

Извјештај не укључује неусклађене приходе прикупљене на ЈР УИО.

*Обухваћено: (А) буџет Републике и ванбуџетска средства евидентирана у Главној књизи трезора РС, (Б) укупно ино-задужење за пројекте који се реализују преко општина и предузећа, (В) податке корисника буџета Републике који имају властите банковне рачуне (укључујући и неке јединице за имплементацију ино-пројеката формиране при министарствима).

Прелиминарни извјештај: БиХ Институције, ентитети и ЈР, I-II 2014

(у мил КМ)	I	II	Укупно
Укупни приходи	441,3	448,6	889,9
Порези	414,6	411,3	825,9
Директни порези	23,5	27,5	50,9
Порези на доходак и добит	22,8	26,6	49,4
Порез на имовину	0,7	0,8	1,5
Индијектни порези (нето)	391,0	383,8	774,8
ПДВ	245,3	257,5	502,9
Акцизе	109,5	86,3	195,8
Путарина	22,2	20,6	42,8
Царине	12,8	18,3	31,1
Остали индијектни порези	1,1	1,1	2,3
Остали порези	0,1	0,0	0,1
Доприноси за социјално осигурање	0,0	0,0	0,0
Грантови од страних влада и међун. организација	1,7	0,4	2,1
Непорески приходи	25,0	36,9	61,9
Трансфери од осталих буџетских јединица	0,0	0,0	0,0
Укупни расходи	417,5	447,4	864,9
Текући расходи	414,4	432,6	846,9
Бруто плате и накнаде запослених	124,7	124,8	249,4
Издаци за материјал и услуге	12,9	29,9	42,8
Дознаке на име социјалне заштите	52,5	53,9	106,4
Издаци за камате	5,9	10,4	16,3
Издаци по основу камата у иностранству	2,4	7,9	10,4
Издаци по основу камата у земљи	3,4	2,5	5,9
Субвенције	2,1	6,5	8,6
Донације	0,0	0,0	0,0
Трансфери другим буџетским јединицама	40,4	44,9	85,3
Тр. са ЈР (БД, кант, општ, фонд, дир. за ц.)	170,7	155,8	326,4
Други расходи	5,2	6,4	11,6
Нето издаци за нефинансијску имовину	3,1	14,9	18,0
Издаци за нефинансијску имовину	3,3	15,4	18,6
Примици од нефинансијске имовине	0,1	0,5	0,6
Бруто/Нето оперативни биланс (приходи минус текући расходи)	26,9	16,0	42,9
Нето позајмљивање/задуживање (ук. приходи минус ук. расходи)	23,8	1,1	24,9

Табела 1